

MOUNA
ESMAEILZADEH

”Jag lever redan på övertid”

Hon vann över döden och det väckte en besatthet för liv. Möt Mouna Esmaeilzadeh, läkaren och hjärnforskaren, som spår att vi inom en överskådlig framtid kan knäcka åldrandets gåta.
– Jag siktar på att bli minst 150 år, med teknikens hjälp är det möjligt, säger hon.

Text: Karin Herou Foto: Maria Östlin Smink: Mikaela Söderlund
Tack till Lydmar hotell

Fakta

Namn: Mouna Esmaeilzadeh.
Ålder: 40.
Gör: läkare, hjärnforskare, entreprenör och tv-profil. Sedan mars 2020 affilierad forskare vid Uppsala universitet.
Bor: Marbella, Spanien.
Familj: Man, två barn.

Kurdistan, 1983. Bergen är täckt av djup snö och vinden isande kall. Mouna är tre år gammal och van vid rädsla. Hennes föräldrar är aktiva i den iranska motståndsrörelsen och flera av familjens vänner har blivit avrättade av regimen. Hennes familj kan stå näst på tur.
Mouna sitter i sin mammas famn, under hennes sjal och

hennes mamma värmer henne med sina andetag. Färden går på hästrygg från Iran över bergen – och mot friheten.
Mörkret är kompakt och smugglarna stressade, de kan bli upptäckta vilken sekund som helst. Plötsligt tappar hästen fotfästet och Mouna glider ur sin mammas grepp. Hon faller ner i den djupa snön.
Och försvinner.
Mounas mamma kan

3x fantastisk forskning

Gensaxar:

”En fattig bonde i Afrika är i dag extremt beroende av att solen skiner och regnet kommer. Men genom att klippa och klistra i grödornas gener kan man göra dem mer motståndskraftiga så att han och hans familj slipper svälta ihjäl oavsett väder. Via gensaxar skulle vi potentiellt kunna utrota svält i världen.”

Artificiell intelligens:

”Dagligen dör många fattiga kvinnor i barnsäng i andra delar av världen. Genom drönare som kan ta sig fram snabbt och inte är beroende av vägar kan idag blod transporterats och rädda liv.”

Nanoroboter:

”Vi har redan använt nanoroboter inom cancerforskning, där man inom 48 timmar lyckats rensa bort alla cancerceller hos möss och grisar utan att skada en enda frisk cell. I framtiden kan vi troligen göra detta hos människor. Det är väldigt hoppingsvande.”

TV-DOKTOR. Mouna Esmailzadeh är neuroforskare med examen från Karolinska Institutet men i Sverige är hon kanske mest känd som ”doktor Mouna” i ”Nyhetsmorgon”.

Vi kan bli **150 år gamla**, men också äldre. Med hjärnan på ett chip finns det egentligen **inga begränsningar** för hur länge vi kan leva

inte skrika, risken att bli upptäckta är allt för stor. Hon kastar sig ner i snön för att gräva efter sin dotter. Tiden går, rinner ifrån henne.

Men så känner hon en kalufs djupt nere i snön. Hon drar och får upp sin enda dotter.

Men Mouna, tre år gammal, andas inte, har ingen puls och hennes läppar är alldeles blå.

Så snabbt de kan tar de sig till en kurdisk by i närheten, där bykvinnorna hjälper dem. De klär av barnet och lägger henne i en balja med tempererat vatten. Familjen är utom sig.

Sedan händer ett mirakel – och ett inom vetenskapen välkänt fenomen.

Mouna vaknar till liv och slår upp ögonen.

Hennes föräldrar förstår knappt vad som händer, men deras dotter lever och det är allt som betyder något.

Det medicinska tillståndet kallas hypotermi. Vid snabb och extrem nedkylning minskar cellernas syrebehov, vilket tycks ha en skyddande effekt på hjärna och hjärta.

Medicinska artiklar berättar om händelser som vid första anblick förefaller nästintill övernaturliga.

Mouna Esmailzadeh är ett levande bevis.

– Bykvinnorna, fattiga människor som troligen var analfabeter,

hade kunskapen i sig. Jag har dem att tacka för mitt liv, säger Mouna.

Händelsen har påverkat henne. Hennes livssyn liknar den som människor ofta har när de överlevt en svår sjukdom. De kommer igen, skörare, men starkare.

– Jag ser det som att jag redan lever på övertid. Jag dog och kom tillbaka och händelsen har fått mig att värdesätta livet och gett mig perspektiv.

– Jag vill inte förringa trauman, de skapar sår och efterlämnar ärr, men de kan också ge dig en superkraft och göra dig i modigare i livet du har kvar.

Själv är Mouna inte rädd för risker längre och hennes vänner

FRÅN TRAUMA TILL SUPERKRAFT. Den dramatiska händelsen som Mouna Esmailzadeh var med om som liten har påverkat henne. ”Jag vill inte förringa trauman, de skapar sår och efterlämnar ärr, men de kan också ge dig en superkraft och göra dig i modigare i livet du har kvar.”, säger hon.

”Hjärnan är central för mig, det är det vi är”

Självporträttet

kallar hennes driv och förmågan att lyckas göra helt omöjliga saker för att ”göra en Mouna.”

Mouna skrattar.

– Det finns alltid lösningar på problem. Det är en gendefekt jag har, jag ser inget som omöjligt. Vissa kallar mig obotlig optimist, men jag är realist. Jag tror på vetenskap och ser ju dagligen fantastiska bevis på vart den kommer att ta oss.

Mouna Esmailzadeh sitter på sin terrass i Marbella, i ryggen har hon de andalusiska bergen och framför henne ligger Medelhavet, där hon kan skymta Afrika och Atlasbergen i horisonten. I en annan värld, där en rådande pandemi inte förändrat spelplanen totalt, hade jag gärna suttit där bredvid, men i stället tar vi intervjun via telefon.

I Sverige är hon känd som ”doktor Mouna”, läkaren som syns i *Nyhetsmorgon*, hjärnforskaren som menar att vi i framtiden kommer att leva till vi är 150 år gamla.

Låter det som science fiction? För Mouna är det fakta.

– Vi är på god väg att knäcka koden för åldrande och forskning pågår redan nu för att kartlägga åldrandets molekylära mekanismer. Genom genetiska saxar och artificiell intelligens kommer vi i framtiden kunna stoppa åldrandet genom att gifta ihop människa och maskin. Vi kan bli 150 år gamla, men också äldre. Med hjärnan på ett chip finns det egentligen inga begränsningar för hur länge vi kan leva.

Mouna pratar snabbt och engagerat, som neuroforskare med examen från Karolinska Institutet och ofta anlitad talare kan hon sitt ämne. Hon är van att möta skeptiker, men lika van att övertyga dem.

– Vi befinner oss i en exponentiell kurva och teknologin och vetenskapen står inför en raketutveckling. Jag tror att de kom-

3x sommarmåsten:

Äta glass.

Ta två när du ändå är i gång. Gärna fulglass från GB. Det får mig att minnas somrarna i Husby.

Spela boll.

Dra ihop ett gäng och spela fotboll. Därefter avsvalkning med en härlig vattenmelon på persiskt vis.

Lyssna på musik.

Gärna musik som du älskar och kan låta dig hänföras av. Du kan faktiskt få en hudorgasm av att lyssna på musik, det kallas "frisson". Jag lyssnar på allt, från opera och persiskt, till traditionell svensk musik.

LEVDE PÅ FLYKT. Mouna Esmaeilzadeh föddes under den iranska revolutionen och hennes familj levde länge på flykt. Till slut kom familjen till Sverige och bosatte sig i Husby. "Det var fantastiskt för oss att få komma till Sverige. Ett land där vi inte längre var förföljda och där vi kunde andas frihet", säger hon.

mande 20 åren är helt avgörande för människans framtid.

Om vi leker med tanken: Vem är du om 110 år?

– Tanken svindlar, eller hur? Det är lätt att föreställa sig en gammal gumma men med teknikkens hjälp kommer jag att vara lika frisk och alert som i dag, men äldre på pappret.

– Benjamin Franklin sa en gång att det finns två saker vi alltid kan vara säkra på: att vi kommer fortsätta betala skatt och att vi alla ska dö. Han kommer troligen ha fel på båda.

Mouna Esmaeilzadeh föddes 1980, rakt in i den iranska revolutionen. Den nya ledaren ayatolla Khomeini förändrade landet från grunden och skapade en totalitär islamisk republik. Kvinnors rättigheter begränsades och många flydde till väst.

Mounas familj tillhörde motståndsrörelsen och sina första år levde Mouna gömd. Familjen flyttade runt mellan olika hus, ständigt på flykt. Än i dag kan Mouna rygga tillbaka av ljudet av motorcyklar, för henne var bullret länge synonymt med revolutionsgardister.

– Inget barn ska behöva ha den barndom vi hade. Jag minns inte att jag lekte när jag var liten.

– Eller, jag minns att jag ibland kunde leka soldat, eller ställa mig vid fönstret och vakta som de vuxna gjorde. Hela barndomen var en väldigt turbulent tid. Jag har säkert förträngt mycket.

Men hon minns glädjen när hon för första gången såg en lekpark efter att familjen kommit till en flyktingförläggning i Flen.

– Det var fantastiskt för oss att få komma till Sverige. Ett land där vi inte längre var förföljda och där vi kunde andas frihet. Och där jag plötsligt fick se lekparker, platser som var gjorda för lek, för barn. Det var en frihet. Fram till dess hade hela barndomen varit den vuxnes värld.

Familjen hamnade i Husby, en förort som inte brukar beskrivas i särskilt förskönande ordalag. Men Mouna gör det.

4x senast jag ...

1 ... gapskrattade: "Jag gapskrattar ofta. Senast när min bror drog ett skämt."

2 ... grät: "Det var säkert inte heller länge sen. Men det har jag förträngt."

3 ... var stolt över mig själv: "När jag i mars delade informationen vi fått fram sig av kunskapen på över 60 000 personer här i Spanien, vilket hjälpte dem i kampen mot pandemin. Det är tillfredsställande att se hur en liten handling från några få personer kan sätta ett stort avtryck någon annanstans i världen."

4 ... förvånade dig själv: "Svår fråga, den svåraste intervjun. Hmm, jag förvånar aldrig mig själv."

Mouna Esmaeilzadeh var med och tog fram ett av de första antikroppstesterna som vården använder för att identifiera förekomsten av covid-19 i Sverige.

Jag tror att de kommande 20 åren är helt avgörande för människans framtid

– Jag blir glad i själen när jag tänker på Husby. Grönskan är lite finare där än på andra ställen i världen.

Hon växte upp och beskriver sig själv som familjens rebell, en flicka som aldrig smälte in i skolan eller fick en bästis.

– Längre kände jag det som att jag kom från mars och bara råkat landa på jorden.

Hon skrattar och säger att hon var "en halvt udda fågel" som hittade hem först på universitetet.

Hon började studera till läkare och under utbildningen läste hon om det medicinska begreppet hypotermi.

– Jag minns hur pusslet plötsligt föll på plats, när professorn sa att vi aldrig fick dödförklara en svårt nedkyld person. Först då satte jag ord på och fick på riktigt en förklaring till varför jag fortfarande var i livet. Det var verkligen en aha-upplevelse.

I dag bor Mouna i Marbella med sin familj, maken Rasmus och deras två barn.

De har länge sett havet och bergen i den spanska kuststaden som ett paradys – men under coronapandemin förvandlades det till ett fängelse.

Spanien har varit ett av de här-

dast drabbade länderna i coronakrisen och under två månader stängdes landet ner för att minska smittspridningen. Pansarvagnar patrullerade på gatorna och kraftiga böter väntade den som bröt karantänen.

– Jag är en extrovert och social person med ett stort behov av frihet. Jag har känt mig som ett lejon i en bur.

Hur kommer du att minnas 2020?

– Som året då jag insåg värdet av en kyss. Men också året då världen gav oss en riktig jävla käftsmäll.

Du har sagt att "coronaviruset har kidnappat våra hjärnor". Hur har vår amygdala påverkats under pandemin?

– Amygdalan är hjärnans skräckcentral och den har fått en prominent roll i evolutionen eftersom rädsla var viktigt för vår överlevnad på savannen. När vår amygdala aktiveras ökar pulsen, adrenalinet strömmar till och andningen blir häftigare. Vi rustas för att slåss eller fly, snarare än att ta oss tid att diskutera fram smarta strategier.

– Vårt förnuft är helt utslaget av viruset just nu eftersom vår amygdala ständigt är på hjälpänn och det gör att vi tar felaktiga och irrationella beslut. Mänskligheten borde gå samman, men i stället ser vi exempel på motsatsen.

Du har engagerat dig på ett medicinskt plan i krisen. Du var med och tog fram ett av de första antikroppstesterna som vården använder för att identifiera förekomsten av covid-19 i Sverige.

– Tillsammans med Åke Lundkvist, professor i virologi vid Uppsala universitet, och hans team genomförde vi den första svenska vetenskapliga studien på antikroppstester och redan i mars kunde vi säkerställa att vi hade ett godkänt och vetenskapligt validerat test som kunde användas.

– Jag kände tidigt att jag inte bara kunde sitta och titta på. Jag behövde få kavla upp ärmarna och bidra med det jag kunde.

Är det vad dina vänner kallar att "göra en Mouna?"

– Haha, precis. Det är ju lösningarna vi måste fokusera på, bara så kommer vi åt problemen. □